

Тема 2. Інтернаціональне співробітництво: форми та рівні. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності України

План.

1. Форми міжнародної економічної діяльності
2. Критерії класифікації суб'єктів міжнародної економічної діяльності.

1 Форми міжнародної економічної діяльності

Міжнародна економічна діяльність опосередковується численними формами співробітництва різних країн, виробничих, торговельних комерційних контактів, які виходять за межі окремих держав, а також засобів регулювання зазначених контактів з боку національних та міжнародних інституцій. Ці форми відповідають характеру традиційної спеціалізації, яка пов'язана із досягнутими рівнями економічного розвитку та розміщенням факторів виробництва, природних багатств, а також спеціалізації, яка формується згідно з уявленнями про доцільні напрями концентрації трудових зусиль для виробників та країн у цілому.

Виділяють такі форми міжнародної економічної діяльності:

- міжнародна торгівля товарами;
- надання міжнародних послуг;
- транскордонний рух капіталів;
- міжнародний кредит;
- міжнародні валютно-фінансові відносини;
- міжнародна міграція робочої сили;
- участь у діяльності міжнародних економічних організацій;
- міжнародне співробітництво у виробничих, науково-технічних сферах;
- спільне розв'язання економічними засобами глобальних проблем розвитку.

Міжнародна торгівля товарами та послугами

Історично першою й такою, що тривалий час домінувала за обсягами операцій, формою міжнародного співробітництва, була *міжнародна торгівля товарами та послугами*. З погляду окремої національної держави така торгівля відбувається як експорт товарів і послуг, а також їх імпорт. Ця економічна діяльність може відбуватися за участі як приватних суб'єктів підприємництва, так і безпосередньо держави. У цьому зв'язку дещо умовно можна виділити дві взаємно пов'язані моделі міжнародної економічної діяльності, які є підсистемами єдиного механізму національної участі в міжнародній кооперації.

Перша модель взаємодії — співробітництво на приватному рівні — є провідною та системовизначальною для ринкової системи. І не дивно, що саме лібералізація експортно-імпоротної діяльності в перші роки економічної реформи в незалежній Україні розглядалася як ключовий інструмент, від якого залежить застосування всіх інших важелів регулювання.

Друга модель — співробітництво за участі державних інститутів (як однієї зі сторін угоди або тільки з участю таких інститутів) — у сучасних умовах є допоміжною за своєю природою. Вона використовується в тих сферах економічної діяльності, де з економічних причин або через певні обмеження державні органи перебирають на себе відповідні комерційні повноваження. Трапляються й особливі випадки, в умовах так званої директивної економіки, наприклад колишньої радянської, в якій існувала державна монополія на зовнішньоекономічну діяльність.

Транскордонний рух капіталів та міжнародний кредит

Останніми десятиліттями обсяги *руху капітальних активів* неухильно зростали, і цей фактор є важливим для розвитку відкритих економік. Тим більше це стосується економіки України та інших держав, які перебувають на перехідному етапі. Вони, як правило, відчувають потребу в припливі значних коштів ззовні, а також потерпають від відпливу капіталів через порівняно гірші умови для їх функціонування.

Міграція капіталів, з погляду певної країни, реалізується у формі вивозу капіталів (у цьому разі країна є донором, експортером капіталу) та ввозу капіталів до країни (у цьому разі країна є реципієнтом, імпортером капіталу).

Вивіз капіталів характерний для країн з відносним (не сплутувати з абсолютним) надлишком капіталів на території певної країни та можливістю отримувати більші прибутки в іншій державі через: а) більш сприятливе для власників капіталу співвідношення факторів виробництва (що зумовлює більшу умовну ціну капіталу); б) можливість отримання доступу до ринків певних економічних ресурсів (наприклад, сировини); в) можливість отримання маркетингових переваг у комерційній діяльності (наприклад, у формі створення господарських структур, що забезпечуватимуть збут продукції фірми-інвестора, або завдяки перенесенню самого процесу виробництва до цільової країни — країни збуту з метою підвищення ефективності виробництва, наближення його до споживачів). Разом з тим таке поставлення питання не означає, що вивозять капітал тільки провідні ринкові країни. Так, Сполучені Штати не тільки є найбільшим експортером капіталів, а й їх найбільшим імпортером.

Ввіз капіталів більшою мірою властивий країнам, які відчувають відносний (порівняно із забезпеченістю іншими факторами виробництва) або абсолютний дефіцит капіталів. До таких країн належить Україна, як і інші держави з економікою транзитивного типу, що відчувають дефіцит нагромадження та потребу у мобілізації коштів. Оскільки в сучасному світі попит на капітали перевищує їх пропонування, залучення іноземних інвестицій є об'єктом державної, цілеспрямованої урядової політики.

Міжнародні валютно-фінансові відносини

Останніми десятиліттями набула розвитку ще одна важлива форма міжнародної економічної діяльності — *міжнародні валютно-фінансові відносини*. Раніше вони виконували переважно допоміжні функції, а зараз набули самостійних ознак. Так, якщо первісно міжнародні валютно-фінансові відносини переважно становили собою допоміжну систему розрахунків, головною метою якої було обслуговування експортно-імпортних, а пізніше й кредитних та страхувальних операцій, то зараз вони уособилися в окрему сферу підприємництва, а також у впливовий інструмент макроекономічної політики в державі.

Міжнародні валютно-фінансові відносини відкривають для приватних агентів значно більші можливості отримання спекулятивних прибутків, тому не дивно, що в грошовому вимірі вони стали переважною формою такої діяльності. Утім, усі елементи міжнародного кругообігу реальних економічних цінностей (а тим більше валютно-спекулятивні операції) опосередковуються міжнародними грошовими платежами.

Складний механізм цих платежів не є чимось сталим та незмінним з плином часу. Навпаки, його характер та стан визначаються еволюцією всієї системи міжнародної економічної діяльності, її предметів, технічним рівнем засобів комунікації. Господарські процеси потребують усе більшого взаємозв'язку між виробниками різних вузлів, деталей продукції, значно більшої оперативності під час обслуговування промислових процесів.

Міжнародна міграція робочої сили

У сучасному, дедалі більш інтегрованому світі значно більшою динамікою відзначається й *міжнародна міграція робочої сили* — форма міжнародної економічної діяльності, яка в економіко-теоретичному плані є проявом руху іншого фактора виробництва — праці.

Міжнародна міграція робочої сили існує у формі *еміграції* та *імміграції* (виїзду з певної країни та в'їзду до неї людей через економічні, політичні та інші причини).

Це явище, як і інші форми міжнародної економічної діяльності, з одного боку, відображає реальні інтереси людей, суб'єктів ринкового життя, а з іншого — формує умови функціонування макроекономічних систем, навіть самі ці системи, сприяє раціоналізації розміщення робочої сили у світовому масштабі.

Участь у діяльності міжнародних економічних організацій

Різноманітні питання глобального, регіонального значення, у розв'язанні яких заінтересовані окремі або навіть усі країни світу, дедалі частіше потрапляють у поле *діяльності міжнародних економічних організацій*. Це зумовлюється як загостренням цілого ряду проблем, так і тим, що міжнародна спільнота відчуває себе все більш інтегрованою та виявляє прагнення до встановлення діалогу, зокрема і в структурних рамках відповідних організацій.

З погляду реальних «силових» міжнародних, або зовнішніх, факторів не можна не враховувати викликані активними політичними зусиллями провідних розвинутих країн тенденцію до лібералізації світової економіки, насамперед через зниження тарифних та зняття нетарифних обмежень у країнах, що розвиваються, та в країнах з транзитивною економікою. Це стосується і діяльності міжнародних організацій.

Міжнародні економічні організації, зокрема ті, в роботі яких бере участь Україна, різняться принципом суб'єктності, географічними масштабами, функціональними цілями (галузевою спрямованістю). Як правило, вони є суб'єктами регулювання міжнародної економічної діяльності, створюють рамки підприємницької діяльності та політичні, технічні інституції, котрі такій діяльності сприяють.

Міжнародне співробітництво у виробничих, науково-технічних сферах

Значного поширення набуло міжнародне *співробітництво в окремих галузях виробництва, соціально-економічного життя, науково-технічного прогресу*. Така кооперація не обов'язково відбувається в рамках тих або інших організаційних структур. Вона може мати місце під час виконання державами погоджених ними програм, зокрема проектів спільного науково-технічного розвитку.

Подібне співробітництво, як правило, сприяє всебічному розширенню торгівлі, взаємному інвестуванню національних виробничих комплексів, широкомасштабній інтеграції. Особливо слід відзначити зростання масштабів та інколи безальтернативність міжнародної кооперації в науково-технічній сфері. У сучасному світі розробляються такі складні та капіталомісткі технології, що навіть країни, які є лідерами за рівнем індустріального розвитку та обсягом капіталу, об'єднують свої зусилля з іншими.

У цьому зв'язку великий інтерес для України становить деталізоване та масштабне співробітництво, що ведеться країнами Євросоюзу.

Основними цілями міжнародного науково-технічного співробітництва для України є збільшення обсягів виробництва, розширення надходження до країни передових технологій, ноу-хау, раціоналізація експорту, зокрема нарощування зовнішніх продажів складних виробів з високим ступенем перероблення, забезпечення додаткової зайнятості та підвищення доходів передусім висококваліфікованих кадрів.

Спільне розв'язання економічними засобами глобальних проблем розвитку

Міжнародна економічна діяльність не вичерпується акціями, спрямованими на отримання прибутків та розв'язання завдань виключно виробничо-технологічного характеру. Нині світове співтовариство дедалі більшу увагу концентрує на *спільному розв'язанні економічними засобами глобальних проблем розвитку*. Особливо значущою такою проблемою є екологічна. Це пов'язано з виникненням реальних загроз деградації екосистем, знищення багатьох видів рослинного та тваринного світів, глобального потепління, забруднення атмосфери та Світового океану. Такі проблеми неможливо розв'язати без участі всіх або принаймні більшості країн.

Прикладом спільних міжнародних зусиль, спрямованих на подолання глобальної загрози, є спільні дії багатьох країн щодо зниження викидів в атмосферу газів, які руйнують озоновий шар. Серед інших глобальних проблем, які стають предметом широкого міжнародного співробітництва, — подолання голоду, протидія поширенню СНІДу, інших небезпечних захворювань.

2. Критерії класифікації суб'єктів міжнародної економічної діяльності.

Міжнародна економічна діяльність України становить неоднорідний та багатоаспектний предмет вивчення. Її можна розглядати і в контексті національних інтересів, і в регіональному та глобальному масштабах. У першому аспекті така діяльність є засобом досягнення підприємницьких і загальнодержавних цілей у процесі співробітництва із зарубіжними партнерами. У другому – весь господарський механізм України постає невід'ємною складовою світової економіки, елементом більш загальної системної цілісності, інтернаціональних ринкових структур.

Суб'єкти МЕД - це учасники міжнародних економічних явищ і процесів, котрі здатні самостійно й активно діяти з метою реалізації своїх економічних інтересів.

Формування ефективної системи міжнародної економічної діяльності України вимагає урахування особливостей усіх її діючих агентів, причому не тільки комерційних, а й виключно регулюючих, резидентів та нерезидентів України. Такий підхід дає змогу більш ґрунтовно оцінити характер застосовуваних ними інструментів, торговельних, інвестиційних та інших форм співробітництва.

Для того щоб провести класифікацію суб'єктів міжнародної економічної діяльності, оберемо комбінований підхід: а саме: врахуємо, з одного боку, природу, принципові інтереси учасників ринкових відносин, а з іншого — рівні їхньої політики, масштаби, в яких відповідна політика реалізується.

Щодо рівнів економічної діяльності, то умовно можна виділити такі:

- мікроекономічний;
- макроекономічний;
- між- або наддержавний.

Що стосується інтересів, то вони можуть бути пов'язані або зі збільшенням прибутку, або зі створенням певних режимів, умов господарювання. Відповідно суб'єкти міжнародної економічної діяльності належать до одного з двох принципово відмінних класів:

- а) підприємницького;
- б) регулюючого.

Класифікаційна належність конкретних суб'єктів визначає і переважний характер їхньої міжнародної економічної діяльності, а також права, взаємні зв'язки та повноваження. Ринковий характер економічної системи, яка будується в Україні, зумовив зниження ролі адміністративної складової зазначених відносин.

Рівні суб'єктності міжнародної економічної діяльності

Мікроекономічний рівень

Основною господарською ланкою, що опосередковує процес інтернаціоналізації економічного життя, є організації базового рівня — підприємства, фірми та інші життєздатні в умовах ринку самостійні одиниці підприємницького типу, націлені на досягнення гармонізованих із суспільними інтересами максимальних показників прибутковості, комерційного обігу, технічного переозброєння.

Суб'єктами міжнародної підприємницької діяльності в будь-якій країні є ті юридичні, фізичні особи, організаційні структури, які наділені відповідною дієздатністю та правами. В Україні згідно з Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» такими суб'єктами можуть бути:

- фізичні особи — громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають відповідну правоздатність;
- юридичні особи, які зареєстровані в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торгові доми, посередницькі та консультативні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та ін.), у тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких повністю перебуває у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності;

- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким чинними цивільно-правовими законами не заборонено здійснювати господарську діяльність;
- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності (філії, відділення тощо), які не є юридичними особами, але мають постійне місцезнаходження на території України;
- спільні підприємства з участю українських та іноземних суб'єктів господарської діяльності, які мають відповідну реєстрацію та мають постійне місцезнаходження на території України;
- інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України.

На мікро- рівні міжнародна економічна діяльність — це заходи ринкової політики з боку комерційних структур, які виходять за межі національної держави. Зауважимо, що поняття «мікроекономічний рівень» є певною мірою умовним. До його суб'єктів зараховують як підприємства малого бізнесу, галузеві фірми, які здійснюють експортно-імпорتنі операції, так і великі транснаціональні корпорації (ТНК), життєдіяльність яких уже за самою своєю природою не може не мати міжнародного характеру. Таким чином, щорічний комерційний обіг «мікроструктури», наприклад великої корпорації, може значно перевищувати ВВП «макроструктури» — невеликої та навіть середньої за розмірами країни. Цілі суб'єктів міжнародного бізнесу:

- максимізація індивідуального прибутку;
- розширення виробництва;
- розширення ринків збуту;
- підвищення ефективності міжнародної господарської діяльності через наближення виробництва до споживачів у випадках здійснення зарубіжного інвестування, активізації міжнародної маркетингової політики;
- подолання інституційних, тарифних та нетарифних перешкод обминання або зниження митних стягнень, національних обмежень та реалізацію тих або інших торговельних операцій адміністративного характеру;
- розв'язання проблем, пов'язаних із нестабільністю міжнародних цін та співвідносних цінових показників (передусім через ревальвацію та девальвацію валют).

Окрему групу підприємницьких суб'єктів міжнародної економічної діяльності становлять кредитно-фінансові установи, які є не просто «гравцями» а й регуляторами ринку, отже відіграють подвійну роль. Така подвійна роль взагалі є характерною для банківських установ, агентств страхування та інших форм фінансового обслуговування.

Щодо регулятивних економічних структур, то ними є об'єднання підприємців, інформаційні структури, аудиторські, юридичні фірми, організації сприяння бізнесу, у створенні яких могли більшою або меншою мірою брати участь державні організації.

Макроекономічний рівень

Суб'єкти міжнародної економічної діяльності на макрорівні мають подвійну природу — це водночас і господарська, і регулятивна практика держави в особі повноважних її органів, які безпосередньо організовують рух через кордони предметів міжнародного співробітництва або діяльність яких спрямована на формування режиму такого співробітництва.

Коли йдеться про макрорівень суспільного життя, то, як правило, мають на увазі державну політику, що захищає інтереси суспільства в цілому. Так само і стосовно макрорівня міжнародної економічної діяльності — він є сферою реалізації інтересів країни в цілому. Причому такі інтереси можуть як збігатись з інтересами окремих приватних учасників міжнародного співробітництва, так і суперечити їм.

У першому випадку (збіг інтересів) типовими ситуаціями є укладання рамкових угод з іншими державами (угрупкуваннями держав) про розширення обсягів співробітництва,

протекціоністський захист вітчизняних виробників (вочевидь всупереч інтересам зарубіжних конкурентів) через запровадження митних тарифів та нетарифних обмежень)

Комплекс різнотипних макросуб'єктів міжнародної економічної діяльності можна розглядати як певну системну цілісність, яка в свою чергу поділяється на складові. Такий підхід зумовлюється, з одного боку, органічною структурною належністю цих суб'єктів до державного апарату, а з іншого – іншими реальними цілями. Основними цільовим призначенням інститутів макрорівня є встановлення «правил гри», адекватних режиму міжнародної економічної діяльності. Тому методологічно значущим є офіційне тлумачення суб'єктивності у сфері регулювання такої діяльності.

У Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» встановлено, що, крім самих суб'єктів міжнародної економічної діяльності України на мікрорівні, які самі створюють правове поле через укладання відповідних координаційних угод, у регулюванні міжнародної економічної діяльності беруть участь:

- Україна як держава в особі її органів у межах їх компетенції;
- Недержавні органи управління економікою (товарні, фондові, валютні біржі, торговельні палати, асоціації, спілки та інші організації координаційного типу), що діють на підставі їхніх статутних документів.

У структурі державного апарату заведено виділити такі класифікаційні групи органів:

- загальнодержавні Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів;

Верховна Рада — парламент, є вищим органом законодавчої влади держави, який ухвалює закони, що регулюють весь спектр соціально-економічного життя і, звичайно, міжнародної економічної діяльності України. До сфери компетенції Верховної Ради України входить визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики.

Президент України — офіційний глава держави, компетенція якого стосується всіх важливих сфер державного життя та міжнародної економічної діяльності зокрема.

Кабінет Міністрів України — вищий виконавчий орган у державі, який стосовно сфери міжнародної економічної діяльності, разом зі своїми міністерствами та відомствами, є основним джерелом оперативного регулювання. Кабінет Міністрів України організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи, а також спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади.

- координаційні – Міністерство економіки, Національний банк, Міністерство фінансів та ін.;

Міністерство економіки України є основним функціональним відомством, яке регулює процес міжнародної економічної діяльності в державі.

Національний банк України — провідний інститут національної грошово-кредитної політики, регулювання курсу гривні, забезпечення її купівельної спроможності. Він є ключовим гравцем на міжнародних валютно-кредитних ринках та на ринках дорогоцінних металів.

Міністерство фінансів України розробляє та впроваджує фінансову політику держави. Мінфін вивчає валютно-фінансові умови міжнародного співробітництва України, здійснює регулювання валютних резервів держави.

- галузеві – міністерства та відомства, які відповідають за діяльність окремих секторів, галузей економіки;

Галузеві органи — це міністерства та відомства України, які в межах своєї компетенції здійснюють регулювання міжнародного співробітництва галузевих виробничо-комерційних структур, вживають заходів щодо сприяння експорту, іноземним інвестиціям, координують заходи, які покликані стимулювати просування продукції тощо.

- територіальні – регіональні, місцеві органи влади;

Особливу групу суб'єктів міжнародної економічної діяльності становлять місцеві органи влади. В Україні це — обласні, міські, районні, сільські ради та відповідні виконавчі органи. Вони можуть брати участь у міжнародній економічній діяльності як суб'єкти, що формують режим співробітництва на мікрорівні, а також утворюючи

структури, які є юридичними особами та користуються правами на ведення комерційної діяльності.

Важливу роль місцеві органи влади відіграють в організації прикордонного або міжрегіонального співробітництва. Інколи місцеві органи можуть брати участь у сумісних проектах разом з однорівневими «партнерами». Такі проекти реалізуються, як правило, під егідою центральної влади в державі. Прикладом подібної організації міжнародного співробітництва є участь чотирьох західноукраїнських областей у так званому Карпатському єврорегіоні разом з регіонами ряду сусідніх країн.

- спеціалізовані функціональні – інститути, які у своїй діяльності керуються національними інтересами, підтримуючи національних учасників міжнародного співробітництва (н-д торгово-промислова палата України, Рада експортерів при Кабінеті Міністрів України).

Основними завданнями міжнародної економічної діяльності суб'єктів макrorівня є:

- максимізація випуску продукції засобами структурного вдосконалення виробництва, сприяння більш глибокій національній спеціалізації, розширення коопераційної бази господарювання;
- гарантування довгострокової міжнародної конкурентоспроможності та економічної безпеки країни – забезпечення достатньо динамічного технологічного, промислового розвитку, доступу до джерел сировини;
- контроль за станом внутрішнього ринку через стимулювання його засобами зовнішньої конкуренції, недопущення проникнення на нього недоброякісних товарів;
- збільшення зайнятості як фактор зростання та поліпшення результатів участі у міжнародному співробітництві;
- використання механізмів міжнародної кооперації як інструмента поліпшення якості життя та розв'язання інших соціальних проблем;
- поліпшення умов формування бюджету за рахунок позитивного сальдо поточних операцій або руху капітальних активів;
- оптимізація розподілу доходів у масштабах економіки в цілому засобами тарифної, цінової політики, запровадження валютних обмежень;
- гарантування дотримання екологічних, гуманітарних норм економічної діяльності.

«Міждержавний» та «наддержавний» рівень.

Поняття «міждержавний» та «наддержавний» зазвичай застосовуються як тотожні. Принаймні ними позначають одну й ту саму сферу економічного життя. Перенесення повноважень від національних до міжнародних регулятивних структур відбувається відповідно до міжнародно-правового режиму, який утворюється дво- та багатосторонніми угодами між країнами як суверенами міжнародних відносин, а також статутними документами міжнародних організацій.

Згідно із зазначеними угодами держави беруть на себе зобов'язання вдаватися (або не вдаватися) до певних дій, приймаючи в тій чи іншій формі міжнародний контроль за виконанням своїх зобов'язань. У разі утворення організаційних структур властиві макrorівню функції змінюють свою природу на наднаціональну. При цьому можливе своєрідне заміщення регулятивних функцій, коли виникнення нових міжнародних інституцій позбавляє державу необхідності виконувати певні заходи, утримувати відповідні контрольні та адміністративні штати. Саме це мало місце в процесі становлення та диверсифікації організаційної структури Євросоюзу, що привело до ліквідації взаємних митних обмежень і навіть прикордонного паспортного контролю для країн Шенгенської угоди.

Об'єктивно нормативною базою для поступового зниження навантаження на національні органи експортно-імпортного регулювання є статутні документи, настановні цілі та характер діяльності Світової організації торгівлі, яка прагне встановити безмитний та безлімітний режим міжнародної торгівлі.

Співробітництво країн, хоча і має на меті створення сприятливого клімату міжнародної господарської діяльності, поширюється і на сферу безпосереднього прийняття рішень щодо цін, обсягів та технічних умов торгівлі. Найвідомішим прикладом міжнародного суб'єкта, який спеціалізується саме на політиці такого гатунку, є Організація країн — експортерів нафти (ОПЕК). Це картельне за своєю природою угруповання головною метою у своїй діяльності вбачає штучне підвищення ціни на нафту через обмеження її видобутку. В історії міжнародної економічної діяльності України прикладом участі в «наддержавному підприємстві» є взаємне узгодження цін та обсягів взаємних поставок товарів і комплектуючих щодо коопераційного виробництва.

Економічна і соціальна рада ООН (ЕКОСОР) — головний орган з координації економічної діяльності ООН та спеціалізованих установ, пов'язаних з ООН.

Економічна і соціальна рада була створена відповідно до Статуту як головний орган, який, діючи під керівництвом Генеральної Асамблеї, покликаний сприяти:

- ✓ підвищенню рівня життя, повній зайнятості населення й економічному та соціальному прогресу і розвитку;
- ✓ розв'язанню міжнародних проблем у сферах економічній, соціальній, охорони здоров'я і подібних проблем; міжнародній співпраці у сфері культури й освіти;
- ✓ дотриманню прав людини й основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови і релігії.

Функції і повноваження

Економічна і соціальна рада має такі функції та повноваження:

- служити центральним форумом для обговорення міжнародних економічних і соціальних проблем глобального і міжгалузевого характеру і для вироблення рекомендацій щодо вирішення цих проблем для держав-членів і для системи Організації Об'єднаних Націй;
- проводити та організовувати дослідження, робити доповіді й рекомендації з міжнародних питань в економічній і соціальній сферах, у сферах культури, освіти, охорони здоров'я і питань, що їх стосуються;
- заохочувати повагу й дотримання прав людини й основних свобод;
- скликати міжнародні конференції і розробляти для подання Генеральній Асамблеї проекти конвенцій з питань, що входять в її компетенцію;
- вести переговори зі спеціалізованими установами відносно угод, що визначають їхні взаємовідносини з Організацією Об'єднаних Націй;
- погоджувати діяльність спеціалізованих установ з допомогою консультацій з ними і винесення рекомендацій таким установам, а також за допомогою винесення рекомендацій Генеральній Асамблеї і членам Організації Об'єднаних Націй;
- надавати послуги, схвалені Генеральною Асамблеєю, членам Організації Об'єднаних Націй, а також спеціалізованим установам на прохання останніх;
- консультуватися з відповідними неурядовими організаціями з питань, що входять до компетенції Ради.

Створення заінтересованими державами певних організаційних структур на практиці не просто породжує додаткові інструменти досягнення тих або інших цілей цих держав, а ще й веде до виникнення нових інтересів. Сам факт існування суспільних структур, зокрема й міжнародного характеру, породжує власну логіку їх життєдіяльності, автономні інтереси заінтересованих функціонерів та громадських, підприємницьких об'єднань.

Прикладом перетворення міжнародної організації на самостійного та надзвичайно впливового суб'єкта економічного життя є МВФ. Від його рішень про надання або, навпаки, ненадання кредитів чи відстрочень за виплатами, а також від його рекомендацій (правильних чи помилкових) залежить економічний стан цілих країн, доля реформ або програм реформ і соціального розвитку, до якого держави — члени Фонду можуть вдаватися.

Багатосторонні установи відіграють значну роль у вирішенні проблем заборгованості шляхом забезпечення вагомим зовнішнім фінансуванням програм змін. Головна роль

міжнародних банків розвитку (таких як Світовий банк та інші регіональні установи) пов'язана з концесійним та не концесійним фінансуванням із метою розвитку.

Група Світового банку складається з п'яти організацій: МБРР, МАР, МФК, МАГІ і МЦВІС.

МБРР - Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Надає позики і допомогу в розвитку країнам із середнім доходом і біднішим кредитоспроможним країнам. Право участі в голосуванні пов'язане з розміром частки країн-членів у статутному капіталі, яка, у свою чергу, залежить від відповідних можливостей кожної країни. МБРР отримує значну суму своїх коштів завдяки продажу облігацій на міжнародних ринках капіталу.

МБРР - здійснює приблизно три четвертих обсягу річних позик Світового банку.

МАР - Міжнародна асоціація розвитку. Надає безпроцентні позики найбіднішим країнам. Що стосується більшості фінансових коштів МАР, то вони формуються за рахунок внесків заможніших країн-членів, включаючи деякі країни, що розвиваються.

МФК - Міжнародна фінансова корпорація. Сприяє економічному зростанню країн, що розвиваються, через надання фінансової підтримки приватному сектору. Спільно з іншими інвесторами МФК інвестує в комерційні підприємства за допомогою надання позик й інвестування в акціонерний капітал.

БАГІ - Багатостороннє агентство з гарантій інвестиціям. Сприяє підтримці іноземних інвестицій у країнах, що розвиваються, через надання іноземним інвесторам гарантій від збитків, що виникають унаслідок некомерційних ризиків. Агентство також робить консультативні послуги з метою сприяння урядам у залученні приватних інвестицій і поширенні інформації про інвестиційні можливості в країнах, що розвиваються.

МЦВІС - Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних суперечок. Сприяє міжнародному інвестуванню за допомогою примирення й арбітражу спірних питань між іноземними інвесторами і країнами, що інвестуються.

Дедалі важливішу позитивну роль відіграють міжнародні гуманітарні, екологічні організації, діяльність яких відповідає сучасним викликам загальноцивілізаційного або регіонального масштабів. Вони здійснюють мобілізацію коштів з метою допомоги країнам, які найбільше потерпають від голоду, епідемій, сприяють виробленню енергозощаджувальних моделей технологічного розвитку.

Своєрідний інститут наддержавної суб'єктності міжнародної економічної діяльності становлять угруповання держав відповідно до прийнятих ними режимів взаємної кооперації. Такими режимами, у послідовності, яка відповідає інтеграційній глибині об'єднання країн, є: преференційна торговельна угода, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, повний економічний, соціально-політичний союз. Причому чим глибшим є інтеграційне об'єднання, тим більшу суб'єктну вираженість воно становить.

Особливою сферою міжнародного співробітництва, яка тісно пов'язана з макrorівнем регулювання, є діяльність двосторонніх міжнародних інститутів економічного співробітництва.

Двосторонні інститути, які покликані сприяти міжнародному економічному співробітництву, є надзвичайно численними й різноманітними, а природа та характер діяльності кожного з них визначаються індивідуальними практичними цілями створення.

Відповідно до визначених комісією принципів у її складі діють Українсько-американський комітет із питань торгівлі та інвестицій, а також Українсько-американський комітет з питань економічного співробітництва.

Важливу роль у регулюванні Міжурядового українсько-канадського економічного співробітництва відіграє Міжурядова українсько-канадська комісія з питань економічного співробітництва, у рамках якої діють секторальні робочі групи з питань енергетики, сільського господарства, будівництва, з питань науки і технології. За сприяння урядових структур представниками бізнесу утворено так звану Канадсько-Українську ділову ініціативу.